

CIJENA lista: U pretplati za četvrtinu god. K 48—, za polugodište K 84—, za godišnje K 128—, u maloprodaji 16 list. pojedini broj OGLASNI primaju se u upravi lista i na Cijenu 1.

HRVATSKI LIST

Izlazi svaki dan s sat ujutro.

HRVATSKI LIST izlazi u nakladnoj urednici J. K. KRMPOVIĆ u Puli na Cijenu 1. Uredništvo: Slatkova ulica br. 21. Odgovorni urednik J. K. KRMPOVIĆ u Puli. — Rukopisi se ne vraćaju. Cijena: 16 list. pojedini broj OGLASNI primaju se u upravi lista i na Cijenu 1.

Broj 1014

U Puli, četvrtak 9. svibnja 1918.

Kako se kod nas vladalo?

Iza Seidlerovih proglašenja i njegovog teatralnog nastupa i izazovnog podupiranja njemačkih zahtjeva, probjegla je svim novinama vijest: o novom kurzu ili eri, koja nastaje, te je pri tom sva opozicijona štampa izrazila bojazan, da ne bi nova era bila onakva, kakova je bila ona za zloglasne vladavine ministra-predsjednika Stürgkha, koji je pao pod ubojitim zrnom dr. Friedricha Adlera.

Seidler je isto onako kao i Stürgkh razagnao parlament, da nitko ne može konstituirati vladu i da se nitko ne može postaviti na obranu političkih i iskorisćivanih. Kako će dugo to vladanje trajati ne može se predviđati, ali proći tomu načinu vladanja izrazila su se ne samo sve slavenske stranke, ubrojivši i Poljake, nego dapače i sami njemački socijalni demokrate pozivajući radništvo, neka sioji pripravnici, da stupi, bude li treba toga, u boj za svoja ljudska prava i proti pokušaju, da se opet zavede u Austriji apsolutistički režim. Uz Seidlerove mjere pristaju jedino njemačko-nacionalni krugovi, koji zahtijevaju, da se započnu nova proglašenja čela i Jugoslavena. Međutim do toga valjda ne će ni doći. Naš mladi vladar, kad je uzio državno kormilo u svoje ruke, nije sigurno podijelio milost svim političkim klanovima za to, da ih sada nakon nekoliko mjeseci, dade povješati. Pomilovanje je uslijedilo za to, da se poprave barem donekle zločini i nepodopštine prijašnje vlade — Stürgkhove ere.

A što je to ta toliko spominjana Stürgkhova era? Naš narod u Istri sjeda se također te ere. Oduh na početku rata i iz raspusta parlamenta počelo se apsiti. Pred napšenjem nije onda bio siguran nitko. Dovoljno je bilo, da si imao jednog beznačajnog čovjeka, koji te je nenavidio, a taj da je poslao proti teli dopis bez potpisa, da si ti opasan čovjek i već si bio siguran odsedjeti u tamnici par mjeseca, možda i deset, petnaest, a sve bez osude, bez dokaza. Sva su društva bila oduh raspuštena. Predsjednici i vidjelnici članovi društva razpušteni. O onom, što je vojka počinjala na srpskom dijelu našeg naroda u Šibenju, Slavoniji, Bosni i Hercegovini i Dalmaciji, ne može se pisati. To su stvari, koje se pokleli ne mogu i oprati ne dade. Narod pak hrvatski bio je nahuškan na drugi dio svog naroda, koji nosio srpsko ime, u Hrvatskoj su bili pozivani svi vidjelnici Srbi, a sjedeći se, da je i ovdje u Istri hrvatski avencik propovijedao sa oštara u čelo, kako treba uništiti sve Srbe, pozbijati tu našu takozvanu inaču itd. To je bio u ono doba izrazaj patrijotizma. Koji bi se bio odvažio istaknuti neporeciv fakti, da Srbi i Hrvati govore istim jezikom, te su prema tome i jedan narod, bio bi sigurno nagrađen dvostruko godišnjom tamnicom. Dječa bi se na nlici (recimo u Puli talijanska) počupali, onaj, koji je bio slabiji iz stida i zavisti otišao bi strazari i rekao, da je onaj drugi vikao: „Ej, vidi la Serbia“ i onaj drugi morao je u zatvor. „Sokot“ je bio svuda raspušten, bili sokolaš značilo je što i „rusofil“, „srbofil“ ili „Sve-slaven“, t. j. otvoreni neprijatelj države. Svaki se je jezik osim njemačkog isključio iz ureda, a njemačkom jeziku govorilo se da će postati državnim jezikom (kao da već nije!), sve škole da će se poučavati itd.

Stampa je naša bila zasušljena. Sposobni pisci, pjesnici i novinari bili su svi, kojima nije uspjelo pobjeći u inozemstvo napšeni. Knjige su bile cenzurirane, zaplijenjene i njihovo širenje zabranjeno. Zabranjeno su bile također pjesnice, umjetne i narodne, cenzura je isključila iz školskih knjiga svaku i najmanju opasku o veličini ili jakosti Slavenu, o slavnjoj prošlosti našoj, zabranjeno je bilo predavati u školi o onim krvavim i očajnim borbama, što je naš narod kroz stoljeća vodio proti najvećem neprijatelju kulture i civilizacije — Turcima, zabranjeno je bilo slaviti narodne junake, jačati narodnu svijest spominjanjem vlastite slavne prošlosti, snage i veličine itd.

Najjače je osjetila apsolutizam Stürgkhove ere jugoslavenska žurnalistika. Mi ovdje u Istri nijesmo ni imali nikada razvijenog novinstva, jer i „Naša Slaga“ i „Pučki prijatelj“ bijahu samo sjena onoga, što bi morali biti. Oba su ta lista tijekom rata prestala izlaziti. Ali za to je novinstvo u Sloveniji, Hrvatskoj i Bosni te južno Ugarskoj osjetilo težinu doba. U Bosni su skoro svi novinari osobito srpski bili upleteni u koju od onih poznatih veleizdajničkih afera, svi su bili utamničeni, i nagradjeni tamnicom, gdje je većina izgubila zdravlje i život. Svi listovi bijahu obustavljeni. Isto tako u Ugarskoj. U Hrvatskoj pak je vladao patrijotski protusrpski teror fran-kovaca. Hrvatski se narod tu ponosio kakavno. Dao se zavesti i zasljeptiti od krivih proroka, pa je u tom bjesnilu plijenio i razbijao srpske trgovine, provla-đivao u srpske kuće, a bjesnilo jer negdje doprlo Jotli, da su trgači djevojkama monogramne sa košulja, ako su ti monogrami bili čitlikom izvezeni.

Koliko treba da se čistimo, dok se očistimo od grijeha, što smo počinili!

Novinama se u to vrijeme zapovijedalo odozgo. Službeno se predalo pojedine radnje, sad svim listovima, sad jednom, pa se onda naredilo drugima, da to preštampaju, a čitalac se bunio, nije se mogao gnati, kako se to ti ljudi preko noći mijenjaju i kako novine, koje su pred mjesec, dva jednu stvar odbravale, sad na tu stvar paju! Rijetki su bili oni, koji su znali, da tu imade oblast svoje prste, da to oblast piše i štampa, te štampa to za svoje i tako list i urednici lista, te stranka, koju je list zastupao nijesu ni izdaleka bili sporazumni s onim, što su morali tvrditi. Tako se umjetno i nasično narivavalo javnome mnijenju, da na sve gleda i o svemu da si stvara sud kroz službene naodare. Oblast je u ljudima, koji su nama bili sveti, vldjela opasne veleizdajnike, i mi smo morali u našim novinama čitati, kako se ruži naše najbolje ljude.

To je kratak izvadak iz onog finnog doba, koje nazivamo Stürgkhovom erom. Ne vjerujemo, da će se ta era povratiti. Ali povratiti se, ne će nam svima nanditi i ako budu pojedinci trpjeli. Bila bi to opet teška pilula i vedma žuka, ali bi ujezino djelovanje bilo dobro. Narod neka znađe, da mi ne mogu više niti ništa, a po gotovo ništa gorega od onoga, što su mi već učinili.

Stürgkh nam je nanio mnogo zla, sad počiva u grobu, njegovo se ime spominje s prezirom u narod naš stoji pripravan, probuđen i jak. I čeka, nek dodje što hoće!

RATNI IZVJEŠTAJI:

Austro-ugarski.

Beč, 8. (D. u.) Službeno se javlja: Jugo-zapadno bojište: Topnička je paljba bila samo na nekim najistim zivahima. Istočno od Capostica, u kotlini Lagarine, na brdu Pertica i na južnom obronku Monte Alesija suzbiili smo neprijateljska izvidnička odijeljenja. — Poglavica generalnog stožera.

Njemački.

Berlin, 8. (D. u.) Iz velikog se glavnog stana službeno javlja: Zapadno bojište: Južno od kanala Neuport zarobili smo kod uspješnih izvidaja Belgijance. Na boju frontu u Flandriji i na Lyzi oživjela je topnička paljba kod Kemmela, kod i zapadno od Bailloula. U prepoljaskim smo bojovima na boju frontu u Sommei zarobili Engleze i Franceze. Na obim stranama ceste Corby Bray navlaio je neprijatelj ozbiljno iz jake laganoske pri-vremne. Naprijek smo čete zahvatili uspješno nasom paljbom. Kod navlaio, što ju je južno od ceste djetom noći o, etovno neprijatelj, suzbiili smo ga protunavalom. Jaka je topnička djelatnost trajala na potoku Luer i na zapadnom brijegu Ayre. Sa ostalih bojišta ništa nova. — Laideno ml.

* Engleski izvještaj od 5. svibnja u jutro: Kod Neuville Vitnasse izveli smo uspješni napadaj, zarobili nekoliko momaka i zaplijenili tri strojne puške. Oubici su naših četa neznatni. Suzbiili smo navlaio, što je neprijatelj pokušao kod Byellesa. Inače ništa nova.

* Turski izvještaj od 6. svibnja: Palestinska fronta: Neprijatelj je bačen na zapadni brijeg Jordana. Slaba se odijeljenja drže još na mostobranu na obim stranama ceste Jericho-Tel-Namrin. Prema izrekama zarobljenika iznose gubici neprijatelja 50 posto, kod topništva dapače i 80 posto. Naše su patrle prodrle sve do Jordana. Jedna je naših konjaničkih pukovnija provalila sve preko Jordana na pragonu neprijatelja do Nadi-Muze. Neprijatelj je izgubio mnogo pješake i topničke municije, konja, opremnih predmeta i drugog ratnog materijala. Na zapadnom brijegu Jordana živahna djelatnost topništva. Na ostalim bojištima ništa nova.

* Bojevi u Finskoj. Finski glavni stan javlja iz Vaze od 4. t. mj.: Pobjeda nad crvenom je gardom potpuna. Fredericshamm, zadnji položaj revolucionaraca, je osvojen. Plijen iznosi 6 topova, 10 strojnih pušaka, 1000 pušaka i 2 naoružana ruska broda. U Kotki osvojili smo dva oklopljena vlaka, osim toga 30 topova, 11 strojnih pušaka i 400 pušaka. U Kolki zarobili smo 4000, u Fredericshammu 300 momaka.

* Rat na moru. Wolffov ured javlja: Jedna je naših podmornica potopila pod prokušanim vodstvom kapitenanta Viebecka u kanalu La Manche 6 naoružanih, duboko nakrcanih parobroda sa ukupno 160.000 brutto registarskih tona. — Poglavica admiralskog stožera mornarice.

* Ostavka jugoslavenskog ministra. Car je prihvatio ostavku jugoslavenskog ministra dr. vitez Zolgera pridržao starijevo ponovno ustupiti u službi i ma podijelio red željezne krune i stepena.

— Sa ministrom Zolgerom nestaje sa političkog poprišta vanredno simpatičan pojav Jugoslavena, koji je ostao i u svojim sretnim danima, u tudjoj okolini vjeran svojem narodu. Kao ministar nije uopće mogao da radi za svoj narod, pošto mu je bio djelokrug tako ograničen, da nije mogao slobodnije istupiti. Vlada mu je dala paradno ministarstvo, koje je sada opet ukinula. S otpustom ministra Zolgera nijesmo izgubili baš ništa, ali Seidlerovo je ministarstvo izgubilo svog najposobnijeg člana. Sa Zolgerom gube Nijemci jednu obranu više, kojom su mislili prevariti naš jugoslavenski nar. — Jugoslavenski je ministar trebao, da svojim opstankom predstavljajući riješenje jugoslavenskog pitanja, predstavljao je maksimum njemačkih koncesija. Ali mi ne tražimo jednog ministra, mi zahtijevamo čitavo naše ministarstvo.

* Još o miru i Rumunjskom. Peto poglavlje mirovnog ugovora raspravlja o ispražnjenju rumunjskog područja, koje će uslijediti u kasnije doba. Do ratifikacije mirovnog ugovora ostat će u zemlji stara uprava. I poslije ratifikacije mirovnog ugovora imati će vrhovno zapovjedništvo okupacione armije pravo da rekvirirše žito, krmu za marvu, vinu, marvu i meso iz proizvodnje godine 1918., nadalje drva, kameno ulje kao što da stvori odluke o upotrebi ovih produkata. Troškove za uzdržavanje okupacione armije uključivo rekvizicije nosit će po-čamši sa danom ratifikacije mirovnog ugovora, Rumunjska. O predaji civilne uprave rumunjskim oblastima te nadmoćijem okupacione uprave vodit će se još posebne pregovore. Rumunjska će platiti sve troškove, što su imale okupacione vlasti u zemlji kod javnih gradnja uključivo i obrtna poduzeća, stvorena od ovih. — Šesto se poglavlje bavi uređenjem plovidbe na Dunavu. Ovo će pitanje urediti posebna podunavska komisija, koja će početi doskora raspravljanja u Münchenu. U toj će komisiji biti zastupane samo podunavske eventualno i crnomorske vlasti. Njemačka, Austro-Ugarska, Bugarska, Turska i Rumunjska imaju pravo držati na Dunavu ratne brodove. Svaka sila podunavske komisije imade pravo da drži dva lagana ratna broda kao stacionarne ladje, koje mogu ostati bez posebne dozvole u podunavskom području do Braile. Konačno uređuje glava 6. mirovnog ugovora ravno-pravnost konfesija u Rumunjskoj i glava 8. gospo-darske odnošaje između Rumunjske i savezničkih vlasti.

* Crnogorski kralj Nikola došao je u Rim, da posjeti talijansku kraljicu.

* Iz Udruženih država. Reuterov ured javlja: Ured za plovidbu saopćuje, da je američkim bro-đogradilištima spušteno u more 10 ocjelnih bro-dova sa ukupno 50.625 tona i 6 drvenih brodova sa ukupno 21.500 tona. U isto doba bilo je dogo-tovljeno 12 ocjelnih brodova sa ukupn 80.000 tona. — Ratni ured zatražio je od kongresa 1 milijardu dolara za gradnju aeroplana osim već upotrebljenih 640 milijuna dolara.

* Medšidije. „Agence telegraphique Milli“ javlja iz dobrog izvora, da je ratni brod „Medšidije“, koji je potonuo u Crnom moru, bio dignut od Rusa te dobio drugo ime. Krstarica bila je opet uvrštena u tursku flotu, što se nalazi u Sebastopolu.

Iz Rusije.

Kopenhagen, 6. (D. u.) „Nationaltidende“ javlja iz Stockholma: Pregovaranja između Švedskih, finskih i ruskih oblasti dovela su do rezultata, da Rusija mora da odstrani utvrde na otoku, što su u opreci sa ugovorom o Alandu.

Kopenhagen, 6. (D. u.) „Nationaltidende“ javlja iz Stockholma: Ruski revolucionarac Burzev, kojega su boljševici dali zatvoriti i kojemu je međutim uspjelo pobjeći, stigao je u Stockholm. U razgovoru naglasio je, da glavnu odgovornost za sadašnje prilike u Rusiji nosi Kerenski. Boljševici imadu da zahvale njegovoj slabosti, ako su se do-mogle vlasti. Njegova je najveća pogriješka bila, da se je upro Kornilovu, koji je bio poštenjačina i rodoljub. Jedini je spas za Rusiju, da čim prije dobi drugu vladu.

Istočno pitanje i Njemačka.

Berlin, 7. (D. u.) Za nastavka za rasprav-ljanja o dogodjajima u Ukrajini izjavio je potkan-celar Peyer u glavnom odsjeku državnog sabora slijedeće: Cilj njemačke politike obzirom na su-sjedne narode jest, da u budućnosti živi s njima u miru i prijateljstvu. Priključenje susjednih naroda mora Njemačka zasigurni prema Rusiji, jer nitko nemože znati, neće li Njemačka kasnije opeta ra-tovati sa Rusijom. Njemačka vlada slijedi u sv-

istočnoj politici put sporazumka a ne put ugnjetavanja. Što se Poljske tiče nemogu Njemačka i Poljska same odlučivati, jer tu ima da kaže svoju riječ i Austro-Ugarska. Slično je i sa Ukrajinom. Na Austro-Ugarsku treba se je u velike osvrnuti. Iz toga proizlazi, da se prema svakom od ovih naroda tjera posebna politika. Potkancelar pobija najprije predbacivanje, da su Nijemci u Finskoj nastupili u namjeri, da igraju štitnika i čuvara reda. Pravi je cilj njemačkog nastupa taj, da se na sjeveru u vojničkom i političkom pogledu stvori mir, što finska vlada nije bila sposobna da učini. Na to podaje potkancelar sliku unutrašnjih prilika u Finskoj, usljed kojih su se Nijemci morali umješati, te ističe, da je finska vlada zamolila Nijemce, neka udju u Finsku. Kako će se stvari u budućnosti razviti, to da je stvar samo Finske. Njemačka je svojim ustupom htjela postići samo sigurnost i mir na istočnom moru. Ona će i u buduću brljivo nastojati oko toga, da se prema finskom i švedskom narodu razviju prijateljski odnosi. Pogledom na Estonsku i Livonsku pozivlje se potkancelar na izjavu drž. kancelara, podanu livonskoj i estonskoj deputaciji u velikom glavnom stanu te pobija tvrdnju, da su Nijemci razbili zakoniti estonski zemaljski sabor. Estonci i Livonci bi ponajprije morali objasniti odnošaj prema Rusiji te si onda stvoriti vlastitu upravu i vlastitu vladu, kod česa će li Njemačka podupirati. — Pogledom na Ukrajinu ističe potkancelar jedinstveni nastup Njemačke i Austro-Ugarske te potpun sporazum Ukrajine, da se nemamo umješavati u unutrašnje prilike Ukrajine. Što se tiče dobave žita je redoviti izvoz praktički mnogo važniji od pitanja, tko da je u Ukrajini legitiimni vladar ili kako će biti riješeno pitanje zemljišnog posjeda. Što se tiče promjene vlade, mora se uzeti u obzir strašne prilike, koje su posljednjih sedmica vladale u Ukrajini, obzirom na koje prilike je vlada bila bezmoćna i nedjelatna, što nije nikakvo čudo, jer je bila sastavljena iz mladih, neiskusnih ljudi. Kod sadašnjih prilika je u Ukrajini vojnička uprava nužna. Potkancelar podsjećuje samo na bojeve, koje moraju njemačke čete da sada biju u susjednim državama. Potkancelar upućuje na slogu, koja vlada među njemačkim političkim zastupnicima i fin. pl. Eichhornom te veli, da još neznamo, da li se u Ukrajini ne približavaju još druga iznenadjenja. Brza odluka i primjeren nastup je samo onda moguć, ako se sudjelujuće oblasti odmah sporazume.

Iz slavenkog svijeta.

Iz Slovenije. Pod naslovom „Misao vodilja slovenskog naroda“ započinje „Slovenski Narod“ niz rasprava, koji je put slovenskog naroda. U prvom članku raspravlja pisac o prošlosti gesla samoodredjenja naroda, koje imade svoj moralni temelj u nazoru, da svaki narod na svijetu ima svoje značenje i cilj, koji mu je odredila Sudbina, Providnost, Bog — ili kako se to bolje nazivali onu višu silu, koja stvara, vodi i vlada nad svijetom. U tom pogledu čini nam se narod kao osoba, individualnost, nešto, što živi svojim vlastitim životom. Narod je kao čovjek: raste iz malih neznatnih početaka, razvija se u boju sa životom i dozrijeva sve više i više do — spoznaje. Iz početka živi, rekli bismo — obličnim životom svih živih bića na svijetu bez jasne svijesti, kao dijete, koje si nije još potpuno samo sebe svijestuo. Glavna mu je stvar, da živi, to da stupa za svojim naravnim nagonom: ali polaganu rastu njegove duševne sile, gleda nebo nad sobom, svijet oko sebe i počinje misliti. Iz djetetstva raste dečko, i momak a isto tako razvija se i narod: njegov rast je tim jači, čim snažnija je njegova zajednička misao, čim više se zamisli u pitanje, što on zapravo znači. To je doba, kad se narod osviješćuje. I od tog doba počinje njegova samosviještna borba za sebe i za one uzore, koje osjeća po višem zakonu u sebi zapisane. Sila naroda izraste u tom boju i taj boj stvara njegovu povijest i slavu. Dalje raspravlja pisac o razvoju naroda i država, o glavnim momentima u svijetovnoj istoriji, gdje se je sad visoko podigao barjak slobode naroda, sad opet bio pogažen i potlačen. Česi su naši svojega muža, koji je posegao dubuko u njihovu staru, napola zaboravljenu povijest, te je iz nje našao onu misao vodilju, koja je ostala do danas kao zvizdica, koja kaže put narodu. To je bio Palacky, koji je otkrio husitsku dobu, pokazao na stare Čehe, kako su se borili za istinu, kao je za nju poginuo na koprivači Hus, i kako je narod postao „božji bojovnik“, koji se jačao i pobijedio, dok je ostao vjeran svom pozivu, boju za istinu, te je postajao slab i propadao, kad je zaboravio na svoju veliku zadaću. Palackog je kasnije upotpunio Havlicek a Masaryk je njegove nazore temeljito podao u knjizi „Češko pitanje“. Slovenci nijesu imali god. 1848. pravog povjesničara, ni pravog vođu. Nijesu za to imali ni programa, jer ga nijesu donijeli iz svoje prošlosti, i trenutno si nijesu bili svijesni što su i što hoće. Slovencima je god. 1868. podao u glavnim potezima program Fran Levstik. Tek deklaracija je u kratkim riječima opet ocrtała trenutni slovenski politički program. I to, da je sav narod s takovom radošću prisegao na nju, jeste dokaz, da je ta deklaracija već odavna

bila živo upisana u našim srcima. Danas dakle imamo svoju misao vodilju. A jesmo li je imali i u prošlosti? završava prvi dio te rasprave.

Češka narodna slava. 16. svibnja slavi češko-slovački narod veliku slavu. Spomen na osnutak praškog Narodnog divadla bit će u češkom kulturnom i političkom životu epohalan događaj. Po čitavom češkom i slavenkom svijetu čine se za tu slavu velike pripreme. Svečanostni odbor u Pragu razaslao je na češkom i svim slavenkim jezicima proglase, u kojima se ističe znamenovanje ovog jubileja u češkom preporodu i duhovnom oslobođenju. Proglasom se pozivaju i ostali narodi Slavenstva, na sudjelovanje kod ove veličajne češke narodne slave. Vrhunac svečanosti bit će jubilejni dan 16. svibnja, kad se bude osim ostalih proslava obdržavala svečana sjednica u Panteonu. Muzeju kraljevine Češke, na kojoj će progovoriti predsjednik svečanog odbora dr. Karl Krámarž, slavni češki pisac Alois Jirasek i literarni historik F. V. Krejčí. Istog dana u veče bit će u Narodnom divadlu jubilejno prikazivanje opere „Dalibor“ od Bedřicha Smetane, čijom je premijerom bilo proslavljeno prije pedeset godina polaganje temeljnog kamena. 17. svibnja priredit će se svečana večer u počast milim gostima iz bliza i daleka, a dne 18. svršava niz proslava velikom pučkom svečanosti. Pozivi odaslani su i svim prosvjetnim i narodnim društvima i korporacijama u Hrvatskoj, Bosni i u Dalmaciji. Poziv je naštampan na tvrdom kartonu i nosi sliku znamenite glave, u koju se upire lik češkog lava „dyn-repaka“. Pod tim je naslov „Narod solie“. — Večera bi bila i hvalevrijedno bilo, kad bi na toj istorijskoj proslavi u češkoj prestolnici sudjelovali i zastupnici jugoslavenske Istre, da tim manifestacijom, kako ista, taj najugroženiji kraj u Jugoslaviji, ugrožena od dvaju ili triju neprijatelja, te prepuštena sama sebi, osjeća veličinu tog češkog narodnog blagdana, a ujedno kako osjeća usku vezu između Jugoslavena i Čeha, koji su nam danas jedini praktički prijatelji i saveznici! Narod i Kome je moguće, pohrli u slavenku majicu, zlatu Pragu!

Iz češkoga svijeta. U nedjeljnom broju „Narodnih Listy“ izašao je kao prilog listu „Jugoslavenski broj II.“ Tu se opet nalaze prevodi iz novije jugoslavenske književnosti, tu nam braća Česi, podaju ono, što mi sami nijesmo kadri da učinimo, izvadak iz najboljih manjili stvara slovenske, hrvatske i srpske književnosti. Radnje su djelomično pisane kao original za „Narodni Listy“ (Viktor Car-Emin, Katalinić-Jeretov), djelomično izbor iz naše književnosti. Na prvom mjestu nalazi se drugi dio Vojnovičeve ode Tolstoju „Vox clamans“, zatim pjesma A. Santiča: „Ostajte ovde“, Viktor Car-Emin: U krletci i pjesma Rikarda Katalinića-Jeretova: Pred zorom, M. Čurčina: Domorodna pesma i Alojzija Gradnika: Pesma staroga izgnanca (prevela Zdenka Huskova), prevod F. Sedlačka: Sunce od J. Dučića i Sienta od A. G. Matoša. — To što se desilo u hrvatskoj prestolnici dne 30. travnja, kad je zaprebačka omladina manifestovala blagdan narodnih mučenika ne došavši u školu, te je radi toga bila na mjesec dana zatvorena zaprebačka trgovačka akademija, desilo se u Pragu 1. maja. Češka je omladina, dječstvo srednjih škola prisustvovalo manifestacijama češkoga naroda, te nije osim nekoliko šepirja došao u školu nikko. Naravno, da je to dalo povoda ravnateljstvu svih zavoda, da započne ispitivanja, preslušavanja itd., kako bi djaci, koji nijesu bili u školi, a prisustvovali su manifestacijama, bili kažnjeni. Protiv tome oziva se češki pisac Jaroslav Hilbert, koji u „Venkovu“ upravlja otvoreno pismo na češke članove c. k. zemaljskog školskog vijeća u Češkoj, da se postave na obranu čeških djaka, kako im se ne bi ništa desilo. Trijezno i stvarno apeluje na njihovu poznavanje čeških prilika, te veli, da oni kao izobraženi Česi, znadu dobro, što češki narod hoće, znadu i također kako su odgojena češka djeca, koja majčiniim miljenkom usižu već u svoju krv, da je bijedan onaj narod, koji ne nastoji, da poštaše gospodarom u svojoj kući. Iza toliko godina rata, piše veoma važni češki književnik, bila bi naša mladež vrijedna prezira, kad ne bi politički osjećala. A taj faktat bacio bi čudno svjetlo na češku obitelj, kad bi ona jedina svijetu ostala tupa za sveopći politički interes. Dakle: Politički iskaz omladine nije danas ono, što je bio prije rata, nego naprotiv, kad toga ne bi bilo, bila bi to izravna pojava obiteljske mane. Niti jedan dječak, koji nije na 1. maja bio u razredu, nije to učinio sami na svoju ruku i bez znanja očeva; u intencijama roditelja bijaše: odgoj za solidarnost, za odvažnost za iskaze, sticanje životne uspomena na iznimna vremena, u kojima živimo, i u kojima se polaže temelj za budućnost. Ciljevi, koje si postavja danas narod su sveti, za to, jer su bila u svim vremenima, jesu i bit će najvišom potrebom, koja je proizrasla iz unutarnjosti, nerobova“. Češki književnik diže se eto na obranu progovljenih djaka srednjih škola! A kad bi prilike na našim srednjim školama u ovoj austrijskoj polovici bile ma i izdaleka onakove, kakove su na češkim školama, mogli bismo kazati, da smo zreli narod. Prilike na našim srednjim školama na srmoću su našem narodu, te dokazuju nezrelost njegove inte-

ligencije. Mjesto da se odgaja sposobne i zdrave ljude, svijesne Hrvate i Slavene, kvari se sistematskim planovitim načinom cijele naše generacije. A naši ljudi, naši književnici, naši zastupnici žube i niko se ne miče! Treba nam mnogo, mnogo toga graditi, osobito graditi dobro. Ali treba da najprije porušimo ono, što je zlo, što nam truje život, da istupamo korov što nam sapinje mladice pri razvišku, tako da mjesto zdravih i snažnih biljaka, dobivamo samo krhljivo, poluživo, mlitavo! Jedina hrvatska gimnazija u Istri, ovo ide i u tvoju spomenknjigu!

Socijaliste o narodnoj koncentraciji. Na socijalističkoj skupštini od 1. maja sudjelovali su i jugoslavenski demokrate, u ime kojih govorio je dr. Mate Drinković. Ovaj nastup jugoslavenskih demokrata dao je povod uredniku „Novosti“, da se obrati na vodju socijalista G. Vilomira Koraca s upitom: kako ga se dojmio o aj nastup što misli o općoj stranačkoj koncentraciji? G. V. Korac odgovori: — Mogu reći, da ni mene ni moje drugove ovaj istup nije ni najmanje iznenadio, jer je istup bio sazivačima skupštine najavljen. Očekivali smo izjavu simpatija za našu proslavu i nas pokret, jer je to bilo predvidno obzirom na pisanje „Glasa S. H. S.“ No moramo priznati, da nas se izjava g. dra. Drinkovića ipak najugodnije dojmila već radi toga, što je u cijelosti potvrdila moje izvide i očekivanja, dana u referatu, da jugoslavenski građanski i demokratski elementi priznaju opravdanost socijalno-oslobodilačkih težnja radnih klasa. A s obzirom na opću koncentraciju narodne snage reče g. Korac: — Ne vjerovati u mogućnost koncentracije političke borbe na jedino sada aktualni pravac značilo bi sumnjati u zdravu pamet vlastitog naroda i njegovih političara. Do koncentracije mora doći ranije ili kasnije, u to li najmanje ne sumnjamo. No drugo je pitanje, da li će se ta koncentracija moći obaviti putem međustranačke kooperacije, kako se to do sada kušalo, da će biti prijeko potrebno stvarati nove stranačke formacije. Puzevljom činjenicom je dosad napredovao rad oko koncentracije; sve se gubi u beskrajnim pregovorima i diplomatskim sanjama. A gvozdje bi valjalo kovati dok je vruće. Nastaje veliko pitanje, da li će se ovako uopće doći do jedinstvene koncentracije politike i do jedinstvenog aktuelnog programa? Manje mi je do formalnosti, više do jezgre. A ako stvar ovako posmatramo, tad zaista moramo priznati, da svud prevladava osjećaj, da se ništa ne čini u pravcu odlučne koncentracije naših političkih snaga. Ne nameće li se tad sama po sebi misao parcijalne, umjesto totalne koncentracije? Ne bi li bilo nužno, da se prikupe i organizuju ponajprije oni sami, koji drže prijeko potrebnim politiku koncentracije; da se organizuje na pr. napredna, slobodoumna i socijalno raspoložena građanska demokracija? Radnička demokracija je već organizovana. Po mome mišljenju koncentrirati se mogu organizacije, a pojedinci tek preko stranačkih formacija i organizacija. Lijep broj intelektualaca i građana na našoj skupštini je silna, ali zasad mrtva, jer neorganizovana potencija. A takve potencije u politici tek od zgrade do zgrade daju osjetiti svoju težinu, i to više u negativnom, nego li u pozitivnom pravcu. One su kadre povećati neraspoloženje, očaj ili rastvoranost, ali ne mogu praviti raspoloženja, bodriti duhove i pročišćavati političku atmosferu. One ne mogu biti stvaraoci nacionalnog programa, one mogu postati nosioci ali i rušitelji. Organizujte se! doviknuo bih našim prijateljima u građanskoj demokraciji.

Poljski narod. Prigodom 3. svibnja pišu praški „Narodni Listy“: Ljetos prvi puta slave Poljaci 3. svibanj s većom snagom nade, da će se uprava narodnih stvari vratiti u ruke naroda. Poljaci žive. I vjerujemo danas, da hoće da postanu dostojni one generacije, koja je na koncu 18. vijeka (1791.) zahtijevala, da svi sa cijelim srcem prigriju narodnu stvar, da svim silama i sposobnostima posluže narodu i domovini. Želimo Poljacima ispunjenje ideala, koje su od pada slavne svibanjske konstitucije ostali vlastništvom narodne duše, pa makar i bila ona od potomaka onog plemstva, koje je učinilo 24. svibnja 1792. kobnu trgovicu konfederaciju, apsena, utamničena i prisiljena služiti u tuđim službama sve do današnjega dana. Iskreno velimo, da nije bilo iz tih razloga u Češkoj osobite vjere u austrijske Poljake, koji su iznova i iznova opuštali pozicije, koje su im naredjene porukom konstitucije od 3. svibnja, i koji su tako zadnji puta učinili i pri ljetosnjem ožujčkom glasovanju o proračunu. Iza tog glasovanja bilo je iskazano uzbuđenje nad poljskom nepouzdanosću ne samo u Češkoj, već mnogo snažnije u Galiciji od puka, koji je još kratko prije toga dne 18. veljače pristao s vodjama boj austrijskoj vladi i državi, a taj puk ne će oprostiti poslanicima tog čina. I tako smo čitali o velikim poljskim skupštinama, na kojima su bili osuđeni poslanici, čuli smo, da poljski narod, kojega vodi inteligencija, koja se dosad drži daleko od aktivne politike, organizuje sam snažan pokret, zahtijevajući, neka poljska politika imade jedan jedini cilj, i to ujedinjenje svih poljskih područja u jednu samostalnu državu, te neka poljska politika nastupa jedinstveno s Česima i Jugosla-

venima. kliču „N. slavenkog unutarne ne će velika narodno konstituciju ljavu, d narodno jedan o tamo p bloka. vinskoni mjerama

12 Riječ potvrdj u Hrvati dinci, i samoe da se savjetu priključ proved tiena s sigurni izlaze i nama“ koji je mjestu nastani mališer se sad je na drugog čak Pe se Sre Morica Cingro, štena, su rek su se još uz je tam A kad cijelim da sm doba smrti, mogu na pr ealju to pr ih uz narod.

N s Njon nost si Svoga dan bo ispovje narod, proslav Veličan želja, častan družeje carici na naj da pos

Re postaju sehu, g to ugoc na rođj stahalece vezi s, vesete

Pu prema ledjima, već raz postajali vinogran neumorni pričinilo Čano, ne da je tu u južnoj djenju celom zadovolj

venima. A poljskom narodu vjerujemo! kliču „Narodni Listi“. Vjerujemo u njegovu zdravu slavenku jezgri, vjerujemo u iskrenost njegovog unutarnjeg osjećanja i u čvrstoću i odlučnost, da ne će odustati od jednog puta, na koji ga vodi velika narodna tradicija, da si izvoštiti ostvarenje narodno-političkog testamanta, kako ga predstavlja konstitucija od 3. svibnja! — Njemački listovi javljaju, da se nalazi u Krakovu dramaturg praškog narodnog kazališta, češki književnik Jaroslav Kvapil, jedan od autora svibanjskog proglašenja, kako bi tamo poradio oko stvaranja jedinstvenog slavenskog bloka. — I konservativni poljski poslanici na carevinskom vijeću upraviše prosvjed proti posljednjim mjerama austrijske vlade.

Iz Hrvatske. Glasilo koalicije, „Hrvatska Rijec“, u vijesti, koju prima navodno iz građanstva, potvrđuje glasinu o osnivanju nove političke stranke u Hrvatskoj, u kojoj bi se imali okupiti svi pojedinci, koji stoje na s anovlatu narodnog jedinstva i samoodređenja naroda, a koje ne mogu i ne će, da se priključe nijednoj postojećoj stranci. List savjetuje, da se oni, koji osnivaju novu stranku priključe kojoj već postojećoj stranci, pa da u njoj provedu one svoje ideje, za koje drže, da ih dotična stranka ne provodi. Uspjeh bi, veli list, bio sigurniji, lakši i brži, naročito, ako te tendencije izlaze iz narodnih potreba. — U „Primorskim Novinama“ piše urednik i izdavač lista, Peroslav Ljubić, koji je pred malo vremena boravio u Podravini na mjestu Virju, o utiscima, što proizveše na nj tamo nastanjenima istarska djeca. Govorio je tamo sa malim Ivom Tomićem iz Ustrine na Cresu, koji se sad nalazi kod seljaka Gjuro Kunčica. Nalazio ga je na njivi, gdje sadi s ukucanim kukuruz. Kod drugog imućnog seljaka, Ante Grgića nalazi se dječak Petar Kučić iz Beleja. Kod mlinaša Šoša nalazi se Srećko Kučić iz Beleja, kod trgovca Stojila Marica Vlakandić iz Stavana, a kod posljednjega Cingera Marko Bakš iz Nerezine. Dječice osvećena dobro, te su zadovoljna, a obitelji, gdje su snage šteta, vole ih i njeguju kao svoju vlastitu. Mnogi su rekli, da bi ih volili poslati ili pokćeriti, a mnogi su se, tužili na to, što bolje kuće i gospoda nisu još uzele nijedno dijete. Pisac konstatuje, kako je tamo prevladalo čuvstvo milosrdja i ljubavi. A kad ono tako prevlada cijelim našim društvom i cijelim našim svijetom, tek onda ćemo moći reći, da smo pravo shvatili našu zadaću u ovo teško doba, gdje se ne radi samo o spasavanju djece iz smrti, nego o spasenju narodnom. Roditelji u Istri mogu biti mirni, što se tiče njihove djece, koja su na prehrani u Hrvatskoj, djeca im preko pisca šalju topao pozdrav i cjelov čekajući, da svane što prije čas, te će prestati dani teških patnja, što ih uz nedužnu našu dječicu podnosi vješjeli naš narod.

Domće vijesti.

Rodjendan naše carice.

Naša carica slavi danas Svoj rodjendan i s Njom svi vjerni narodi Austrije, Nju ljubav i odušnost si je mlada vladarica znala u to kratko doba Svoga vladanja steći. I u Puli proslaviti će se taj dan božjim službama u svim crkvama sviju vjeroispovjesti, mirozovom i mornaričke glazbe itd. I naš narod, koji je zavolio svoju caricu kao svoju majku, proslaviti će taj dan u svom srcu, želeći Njezinom Veličanstvu, da se čim prije ispuni Njezina i naroda želja, da doživimo sretan i za narode i za državu častan mir. Čestitkama sviju naroda monarkije pridružuje se također naš narod, koji je odu svojoj carici i kraljici, o kojoj znađe, da mu je braniteljica na najvišem mjestu i da će zastaviti sve svoje sile, da postignemo čim prije mir i ravnopravnost sviju

naroda države. U ovim, za naš narod najtežim časovima, uprili su pogledi sviju na uzvišeno prijestolje, na dinastiju. Bezuvjetna vjernost našega naroda do prijestolja i moralna bespriječnost naših narodnih težnja to su stupovi, na kojima gradi naš narod svoju budućnost, svoju Jugoslaviju. Najsretniji će za naš narod biti dan, kad će moći da pozdravi svoju vladaricu kao kraljicu Jugoslavije, kad će moći da proslavi Njezin rodjendan u sretnoj, slobodnoj domovini.

Milodari za našu srednju školu u Puli. U zadnje se doba opet počelo marljivo sakupljati prinese za gradnju naše škole u Puli. Sa veseljem konstatujemo, da narod sam, djevojke i žene i Pula i okolice same pokreću akciju oko sakupljanja. Narod, i ako ubog i siromašan, s veseljem daje u tu svrhu, jer znađe, da će taj novac njegovim potomcima donijeti veće koristi, nego nikakvo ulaganje u štedionu. I u tom radu i nastojanju naroda samog a nipošto tako zvanih vođačkih ljudi vidi se spas naroda. Prošlih dana bijahu položeni preko naše uprave ovi doprinosi: L i ž n j a n s k a m l a d e ž p o l a ž e K 332, sakupljene prigodom Preradovićeve stogodišnjice i prošlih uskršnjih blagdana uz nekoliko topih popratnih riječi, koje pripisamo u uvodnom članku u broju od utorka, dne 7. svibnja. Darovao je po K 15 — Antun Milošević; po K 10: Matko Preimate, Jakob Vojnić, učitelj, Manda Vojnić; po K 9: Ivan Vojnić, Marija Perković; po K 6: Jakob Šebelić, Marta Vojnić; po K 5: Marija Milošević, Ante Ravnić, Josip Perković, Mate Zuccoon, učitelj, Mate Grakalić, Ivan Mokorić pok. Antuna, Toma Šebelić, Antun Fedel; po K 4: Antun Jakopila, Ivan Grbin, Ivan Vojnić, Ulka Vojnić, Antun Vodnarić, Luca Makrović, Kata Ruman; po K 3: Anica Perković, Ljubica Vojnić, Jakob Vojnić, Grgo Perković, Ivan Grbin, Luca Grbin; po K 2: Ivan Grbin, Stana Perković, Mici Ravnić, Martin Vojnić, Ivan Jelčić, Marija Vojnić, Vlado Bubić, Luca Vojnić, Stjepan Buzlefa, Ivana Klunić, Ivan Grbin, Foška Boljun, Antun Jakopila, Pravedoslava Boljun, Jakob Vodnare, Foška Klunić, Josip Fedel, Antun Grbin, Jaga Grbin, Antun Klunić, Marija Bubić, Foška Misdarić, Martin Misdarić, Evečina Ševlica, Marija Perković, Marija Misdarić, Marija Skilić, Jela Balde, Jela Perković, Fuma Milošević, Manda Milpšević, Kata Klunić, Jelica Milošević, Kata Grakalić, Dragica Grakalić, Marija Perković, Justina Fedel, Marija Skilić, Kata Pola, Joso Mokorić, Marija Mohorić, Ivan Jelčić, Ivan Šebelić, Ruža Grakalić, Marta Fedel, Nikola Ruman, Mirko Zlatković, Marija Vodnarić, Manda Fedel, Josip Pola, Kata Jakopila, Antun Balde, Ivan Laginja, Roža Baskuko, Marija Grbin, Josip Ravnić, Martin Vojnić, Josip Buzlefa, Mate Skilić; po K 1.60: Kata Lazar; po K 1: Ivan Maretić, Ana Bubić, Ivan Perković, Kata Klunić, Kata Milošević, Fedel Josip, Mate Boljun, Franica Perković, Justina Defrančeski, Antun Milošević, Luca Ravnić, Manda Milošević, Ana Milošević, Antun Perković, Foška Perković, Marija Maretić, Josip Balde, Marija Balde, Marija Dorić, Jela Jelčić, Foška Šebelić, Marija Bubić, Ant. Klunić, Marija Fedel, Jela Klunić, Jaga Klunić, Marija Klunić, Kata Klunić, Luca Grbin, Ruža Vojnić, Marija Grbin, Matija Grakalić, Franc Kosić, Josip Lazar, Marija Vojnić, Katica Perković, Marija Vedel, Marija Bubić, Antonija Skilić, Marija Grbin, Petar Grbin, Pravedoslava Grbin, Martin Grbin, Božo Grbin, Ante Boljun, Grgo Vojnić, Luca Vojnić, Marta Vojnić, Božo Vojnić, Ana Vojnić, Marija Klunić, Foška Rosanda, Jelica Boljun, Marta Mokorić, Stana Boljun, Luka Čičarin, Luka Vojnić, Anica Dužman, Blaž Dužman; po 60 para: Ante Grbin; po 40 para: Foška Ruman; po 20 para: Blaž Grbin, Josip Defrančeski. Hvala Ližnjanskoj mladeži i na lijepom daru, a osobito na vrijednim riječima.

Dat će Bog i snaga našeg naroda da će riječi izrečene naći i odziva. — Zdravko Mokole polaže preko naše uprave za hrvatsku srednju školu u Puli K 40 — sabranih u gostioni Bažon u društvu Skulli i drugovi. — Rodoljubni Hrvati polažu u istu svrhu K 33. — Pavao Lončarić polaže K 25 —, sabranih u veselom društvu u Suridi. — Marija Milačić, profesora supruga u Skrljevu polaže K 20. — Privatelj D. polažu u istu svrhu K 16. — Ukupno K 466. — Zadnji iskaz K 56.146.51. — Sveukupno K 56.612.51. — Živili plemeniti darovatelji! Naprijed ustrajno i požrtvovno za našu srednju školu! Naša sudbina leži u našim rukama! Što si sagradimo, to ćemo i imati!

Učiteljska društva u Pazinu „Hrv. škola“ i „Nar. Prosvjeta“

držala su 2. svibnja u Pazinu zajedničku glavnu skupštinu, na kojoj, što da poduzmu protiv nesnosnih materijalnih patnja učiteljsva.

Skupština je odobrila rezolucije prihvaćene općomadne u Bujama sporazumno sa odbornicima Nar. Pro. slov. i tal. izaslanika i pohvalila rad učiteljskog odbora Pazinskog kotara.

Tijekom daljnjeg raspravljanja izbile su na javu upravo katastrofalne nepravde, što se sa sviju strana nanašaju učiteljsvu. Te se nepravde ne taje niti sa najkompetentnijih mjesta: Gorizont je u Bujama izjavio, da ministarstvo sporo riješava školske podneske, Lašjak se također ispričava s ministarstvom. Prigodom dolaska našeg premijerstva cara Karla u Istru ignoriraju se oba učiteljska društva, koja bi se bila radla poklonila Njegovu Veličanstvu i izjadala mu svoje teške jade. Učiteljsvo se zatvara, mnogi služe u vojski, pa je nekojima uskraćena plaća, drugi primaju dvije trećine, drugi opet polovicu, nekoji čak po 7 mjeseci kukavnu plaću u ovim teškim danima, a izaslanik političke oblasti na skupštini u Pazinu izjavlja učiteljsvu, da upravna komisija markgroflje Istre nema u školskim poslovima direktiva.

Učiteljsvo, što je u svojoj službi predano je na milost i nemilost gladi. Sa plaćom od 100 kruna i manje radi u školi i vani gladni, bos i razderani. Čast onim općinama, koje povisiše učiteljsvu pauzal i stanarine i porelje, druge se pak općine ustežu, a breće niti ne odgovaraju na molbe učiteljsva, nego mu se čak rugaju s glupim doskočicama. Drugi faktori ipak nešto dobiju: državni činovnici par cipela, koji potpaj, odljelo uz sniženu cijenu, općinski činovnici znaju si zaslužiti po koju paru i hranu, činovnici upravne komisije da su si podijelili cipele (Vidi „Hrv. List“), koje je upravna komisija primila za potrebne slojeve, a učiteljsvo je primilo pohvalne dekrete za svoj patriotski rad; Lašjak im obećao doduše drvene potplate, ali ih nije dao, nekoja kotarska poglavarstva pismeno obećao, da će učiteljima dati uz sniženu cijenu i badava štogod, ali je i to ostalo samo na papiru...

Nó iko da izbroji sve jade i nevolje, koje učiteljsvo more! A koliko je toga, što je ostalo glavnoj skupštini sakriveno, buduće na skupštinu nije moglo doći nego malo učiteljskih lica, a ni ovo nije sve, što se čulo na skupštini.

Skupština je zaključila:

1. Pozivlju se učiteljice, da pismeno jave odborima „Hrv. škole“ i „Nar. Prosvjete“ sve nepravde, koje im se nanašaju.

2. Jedno će i drugo društvo u buduću sporazumno i zajednički nastupiti za materijalna pitanja učiteljsva.

3. Jedno će i drugo društvo sudjelovati po izaslanicima sjednici izaslanika slov. i tal. učitelja u Bujama 12. svibnja, da se porazgovori o daljnim zajedničkim koracima, koje će poduzeti za dobrobit učitelja Istre.

4. Poslati će u Beč delegaciju i zamoliti audijenciju kod Njegova Veličanstva, prikazati se ministru-

Dve slike.

I.

Ranom zorom došao je vlakom na posljednju postaju. Još dva sata hoda i bit će opet u svom selu, gdje nije bio već pune tri i po godine. Kako to ugodno deluje na čoveka! Biti u domaćem kraju, na rodjenoj grudi, u svom svetu, gdje pozna svako stabalce, svaki kamen, gdje je svaka stopa zemlje u vezi s uspomenama na djetinjstvo, na mladost, na vesele dane, na ženidbu i sretan bračni život.

Pun unutarnjeg zadovoljstva stupao je cestom prema rodjenom selu. Teška uprta, što je nosio na leđima, činila mu se mnogo laganijom. Naokolo se već razdajivalo, cesta, polja, drveće i vinogradi postajali su sve jasnijima. Po drveću uz cestu, po vinogradima, nestašno su šumili ptičji glasovi, živo i neumorno. Našem putniku, vojniku srednjih godina, pričnilo se sve to, davno neviđeno, davno ne osjećano, nečim nadnaravnim, lepim, i on je bio uveren, da je ta divota jutra samo ovdje, u njegovoj zemlji, u južnoj Istri, da samo ovdje priroda u jutarnjem buđenju tako privlačivo miriše i da više niđe, na cijom svetu, nema takovog jutra, koje bi mu toliko zadovoljstva i blaženosti moglo pružiti.

No čim je dalje išao, čim se više približavao selu, tih je čuvstava nestajalo, sveži su osjećaji postajali mlitavijima, a sunce, koje je izlazilo, rastreznilo ga potpuno iz njegovga sanjarenja. Najednom je počeo osjećati težinu oprćenog tereta, umornost od duga neugodna puta u prepunjenim vagonima s razbijenim prozorima, s ljudima nesrećnicima, koji su isto tako putovali na dopust, ko i on, ali koje je onde, u vagonu nenavideo, jer su imali nešto više mesta od njega; oni su naime sedeli, a on se sćurao na pod i tamo dremao, neprestano bunjen tim svojim prokletim sudrugovima, koji su ulazili i izlazili, ne pazeci pri tom, kamo stupe. Sad bi bio već rado doma, da se opere, preobuče i legne bilo kamo: na „škrili“ pred kućom, pod mendulom u vrtu, ili pod dubom na njivi.

Kod kuće je imao dvoje malene dece. Djevojče od sedam godina i malu kćerku, koju ni poznavao nije, od 3 godine. I više nije imao nikoga. Zena mu je ostala mrtva tamo u Moravskoj, kamo se morala iseliti, a deca se nalazila kod rodbine; rodbina mu neprestano pisala, da dodje već na dopust, da uredi to pitanje, što će da bude s decom, da ih nekamo smesti, jer ih oni ne mogu više da drže. Nemaju hrane, ni da sebe prežive, a kamo ih, da uzdržavaju još dvoje tuđe dece. A umru li ta deca od

glada, ko što se to češće dešava, onda bi to bila njihova sramota, te bi se odmah reklo: Za decu dobivahu hranu i novac, ali je ipak pustio umrijeti od glada, ne imahu srca za tuđe dete. Za to, nek dodje on, otac, pa neka ih smesti, kamo mu drago. Oni su učinili, sve što su mogli. A živi pod zemlju ne mogu. Pomogli bi rado. Ali kako? Tako su mu pisali, a on je molio za dopust i sada je došao, da to uredi. Pa urediti će; ta nisu ljudi bez srca i smilovanja. On bi dao tuđemu detetu bez oca i matere, ko što su eto njegova deca i zadnji zalogaj, radje nego da ga sam izjede, pa će se i za njegovu decu naći ljudi milostiva srca.

Tako je mudrovao, dok je stupao izmedju prvih kuća u selu. Sečlo je u to vreme, što on nije ovdje bio, ponešto promenilo svoj izgled, ali u glavnom sve je bilo onako, ko i pre. Njegova kuća, ma'a ali zato njegova, stajala je pusa i kao da bi čekala na njega. Jedino, što mu upalo u oči, bilo je to, da u vrtu, koji je ležao u leđini, raste kupina i ostala divlja trava. A i cela okolina kuće izgledala je pusta i podivljala. Kuća beše zatvorena i on se otputi k rodbini.

Djevojče ga jedva prepoznalo. A ono drugo malo stvorenje tepalo, je tata, ali to tata sa strahom, kao da je to onaj „stari“, nepoznati, kojim su nju, malu djevojčicu, plašili.

predsjedniku, škola i financija putem naših zastupnika, ujedno se

5. odobrava rad naših zastupnika na carevin-skom vijeću za narod i izrazilo pristajanje uz deklaraciju Jugoslavenskog kluba.

6. U skrajnom očajanju zaključilo se: isposlo-vati dozvolu, da učiteljsvo smije na drugi način za-sluzivati si živež i ostale potreboće, dok mu se ne doskoči u pomoć.

Društva mole svoje članove, da svome društve-nom odhodu pošalju odmah koliko mogu za trošak izaslanika i deputacije; isto se umoljavaju i drugi učitelji (-ce), koji nisu organizovani, jer se radi i o njihovu dobru.

Dopisi iz Istre.

Iz Pazina. Sada je ovdje prednji dio mesa po 8 K i to za siromahe, a stražnji dio po 16 K za gospodu. Praktično za Pazin to nije. Pokazalo se je odmah, jer je prvi put u donjoj mesarnici ostalo 5 stega (kušeta). Općenito neka bude za meso, a za cijene neka budu dvoje. Dobro je kod ovoga to, što će se manje goveda zaklati, ako ne bude „kontra-banda“. Čudnovato nam je to, da nije općina poslala na županstva cijene mesa žive vage. Neka općina ipak uvijek na pameti, da bez goveda ne će biti ni fuži ni makaruni, a ni živih ljudi. Plug i brana svačija su hrana.

Bjeguncima. Da li se još sjećate prvoga dana odlaska iz Istre? Vašega križnoga puta u tudji nepoznati svijet? Bivanja u barakama? I te kako se sjećamo — velite vi — bjegunci. „Nemojte ozlijediti naše rane, nepoznati gospodine! Manite se toga!“ Nije to moja namjera. Već na odlasku a i kasnije pratio vas moj duh kroz sve vaše tegobe (teškoće).

Vidio sam vas kad ste neki vlakom prošli mimo nas. Nevoljnici rekoh, a vaša dječica malica su rupcima na posljednji pozdrav valjda, kao i oni naši ljudi, koji su iz početka selili u Ameriku. Razlika dakako velika je, jer oni su ipak slobodno putovali, ali dojmovi su za onoga, koji ostane, veliki. Lijepa je naša domovina, divno je naše more, a vi odlazite. Odlazite, a da li se vraćate kada? Žalost mi za vladava srećom, i kad sam doma došao, premda ni- jesam pjesnik, napisao sam ovo:

Bjeđa, tužna, gladna raja, Bježi, seli u tudjinu. Ne zna kamo, sve ostavlja, Tugu nosi u daljinu.	Rajo b' jedna, sve prolazi, Tvoje muke nisu trajne, Miloš vječna sve s nalazi, Pak i tvoje boli vane.
Saraci, žene, dječice tude, Mještavina svijla sloja; Stožila je sve to Jude Čina miso, tudja volja.	Nakon zloga, dobro s radja, I veće se muke snose. A sloboda se tek s godja, Kad se za nju žrtve nose.
Sraki želi, da si spasi; Barem glavni, drugo što će; Zedju spasi tim si gasi, Nakon stajomni i to proć će.	Vratit će se zlatno doba, Vratit ćeš i ti amo, S junačkih će nikot groba; Novo sjeme, cv'ćeće namo.

Da li su se moja nagadjanja, prividjenja ob- istinila? Došli ste, hvala Bogu, kući. Nijeste došli svi, ali vi koji jeste — prekaljeni ste, kako i sjekire, koje imaju novi dobar kov. Junači ste. Došla k meni nikada snalja iz Kanfuarštine. Došla k meni, da joj štopod dadem. Za šalu i da me barem vanjskim načinom upozna, otvorim joj vrata od škole; a kad unutar vidje malice, hljeba je otič. Dadoh joj nešto od moje velike (?) zalike. U kratkom razgovoru doznah, da je sada prava Hrvatica. O Bože, samo u velikoj patnji upoznajemo sami sebe. Cijelu Kalva-riju moramo proći, a da znamo što smo.

I sada kad to znamo, bjegunci, čudnovato mi bilo veoma, da se jedva sada oglašujete za izjavu, za „deklaraciju“. Bolje svakako i sada nego nikada. Nemojte da se ugasi ona živa vatra, koji u vama plamsa za hrvatsku, za vašu za našu stvar. Sveto neka nam bude hrvatsko ime, sveta ta naša domovina gdje preživamo. Pak morali mi od nevolje umrijeti, neka nam posljednja riječ bude: Živje! a lijepa naša hrvatska domovina.

Otac je zaboravio, da je umoran i da bi trebao otpočiniti. Još isioz dana uzme decu i odvede ih u rođenu kuću. Rodbina mu je bila toliko na ruku, da im je uredila svima široku, domaću zajedničku postelju.

Drugog jutra otputio se odmah k oružništvu da prijavi svoj dolazak i da se posavetuje, što ima da učini s decom i kamo da ih smesti. Oružnici uzeše na znanje prijavu, zabilježise ga u knjigu, a saveta ne dadoše. To je, rekoše, stvar vašega župana, pa on neka se s tim pača. Općina mora da se za decu pobrine.

Otac je već uvideo, u kakvom je stanju on, njegova deca, i općina. Video je, kako pučanstvo nema ničega. Video je kako danomice ženske odlaze u grad, da u izmenu dobiju nekoliko kilograma brašna. Video je lica svoje i tudje dece. Upala, suha, ruzna. Video je one nabreknute žilice na suhom de- teta, i vratio i znao je, da to nije znak sitosti. Video je, i on, opazao, kako ga znanci, prijatelji i žene, s kojima je bio u bliskoj krvnoj svezji, hladno po- zdravljaju, kako svako od ih ljudi imade dvoboljno svoja lica, kako teško snosi i svoje nevolje i brige, i znao je, da su njegova deca u takovom stanju na- čela.

Ne će li vaša gospoda u selima u gradovima da rade za našu stvar i Božju stvar, a vi ih pritegnite na posao. Valja da to oni čine, ta to im je i njihova prva dužnost. Ne će li na nikaki način, a vi onda naprijе u „Hrvatski List“. Ne bude li ni to koristilo, a vi onda držite se prema njima kao prema tudjin- cima (forejtima). Ni vi za nas, ni mi za vas. Jeste li razumjeli? Neka ne bude više delegata za talijanske stvari i političke svrhe, nego neka to budu vaši po- vjerenici ili vaši župani. Vaši učitelji, vaši svećenici moraju biti Hrvati. Ako su drugo, onda neka idu dru- gima. Da ste to prije gledali, nikada ne biste toliko bili trpjeli u drugome nepoznatome kraju. Jer ovce bez pastira nikada dobro ne prođu. „Dobar pastir i život daje za ovce svoje.“ (Isus.) Ne zaboravite nikada vaše jade i nevolje! „Kroz trnje dolazi se do slo- bode i do raja.“ Živjeli naši bjegunci!

Skoro u kino „Ideal-u“ Caius, Julius Caesar!

Dnevne vijesti.

Protualkoholni pokret. Nakon stanke od tri godine dana opet oziljuje rad „Društva abstine- nata“. Vjesnik toga rada je netom izašli dvobroj „Novog života“, društvenog glasila. U uvodniku „Na pragu trećeg godišta“ razlaže se potreba, da se god. 1913. i 1914. započeti rad naslavi i proširi, naročito, da se srednjoškolska i visokoškolska omladina zaudobije za pokret. Članak „Za drom. Ivanom Kiselljakom“ sadržaje prikaz rada tog ple- mentnog miža, duže hrvatskog apstinentnog po- kreta, koji je svojim požrtvovnim, nesebičnim radom ostavio svijetu uspomenu na Riječ i okolici kao liječnik, kao čovjek i kao Hrvat. U članku Stje- pana Jurčića, upravitelja zemaljskog dobra Božjako- vina, „o vlna bez alkohola“ upozoruje nas pisac sa novim pokretom, koji ide za tim, da vinski rod riješi alkohola. — Prof. Vladimir Milutinović u članku „Gdje da počnemo?“ upućuje, da sa protualko- holnom agitacijom počnemo kod mladeži, gdje još nema predrasude o neophodnosti alkohola. — Članak učitelice Vere Tkalec „Alkohol i djeca“ iznosi porazne činjenice iz školske prakse same autorice. — Članak je pisan vanrednom toplinom, a svrjava se apelom na hrvatske majke, koje bi trebalo javno afisirati. — U rubrici „Pregled apstinentnog po- kreta“ nanizani su informativni podaci o protu- alkoholnom pokretu na slavenskom jugu u posljednje tri godine. — U rubrici „Država u borbi protiv alko- holizma“ iznose se zanimljive vijesti, kako država i njeni organi ograničuju proizvodnju odnosno po- trošnju opojnih pića. — Konačno „Bilježke“ sadr- žavaju više sitnijih vijesti, koje se odnose na sam pokret. „Novi život“ je ogledalo rada naših apsti- nentnih krugova; preplata iznosi godišnji K 5, za dake svih vrsta, vojnike, radnike, učitelje i učiteljice te pučke škole samo K 3.20. — List izlazi u Karlovcu, gdje se i tiskuje.

Mr. Rumunji. Da ne bude prigovora blo je mir s Rumunjskom na brzu ruku sklopljen. Isti provizorni karant-er, kao što i premlatani mir, nosi taj „deklarativni“ mir. Očevidno se u glavnim spornim pitanjima nije dalo postići sporazuma. Radi toga prepušteno je riješenju svijlu zamašnjih pitanja kasnijim u- i dogovorima. Ne samo pitanja, koja se tiču Bugarske, već i pitanja, koja se odnose direktno na austro- ugarske i rumunjske prilike, nijesu posvećena privedena rije- šitbi. Tako nije još ustanovljen rok ispraznjenja zaposjed- nutog rumunjskog područja, nije riješeno zamršeno pitanje nadoknade ratnih šteta, nije još konačno uređjena granica sjeverne Dobruđe, koja treba da se odstupi svim središnjim vlastima zajedno. Najslabije se iskupila Bugarska. Bugarska će dobiti onaj komad Dobruđe, što joj je olet 1913. godine, u osim toga još popravak granice u Dobruzi u njezinu korist. Ni više ni manje mudjalo joj je Rumunjska, kad je stupila u rat protiv središnjim vlastima i Sjeverna Dobruđa odstupila se svim saveznicima zajedno: dakle Njemačkoj, Austro-Ugarskoj, Bugarskoj i Turskoj. Na Dobružu reflektira jednino Bugarska ali Bugarska može da dobi ovaj komad

zemlje samo uz uvjet, da prizna ostalim suposjednicima te zemlje dolične kompenzacije. U najblijem će slučaju morat za to da odstupi Turskoj linju Marice, koja čini bugarske predjele, ali svakako će i Njemačkoj priznati kojekakve pri- vilegije, jer „židov ne daje za ništa — ništa“. Ostali toga su sređnije viatli zajedno Rumunjskoj nemetan izlaz na more kroz Konstanu. I kad bi dakle Bugarska dobila Dobružu, ne bi se nalazila u njezinom nesmetanom i potpunom posjedu. To je prvi neuspjeh politike gospodina Radolskova. Ovaj je gospodin prisilio bugarski narod na rat, osigurao si većinu time, što je dao provesti protuzakonite izbore u novim bu- garskim područjima i što je dao od oporbene stranke zatvoriti toliko zastupnika, koliko mu je trebalo, da imade većinu u parlamentu. Ali svaka sila do vremena i smiješni su oni bu- garski listići a la „Kambana“, koji danas pišu proti savezni- ctva. Igra ove gospode, koji se boje sudbe naroda i kojima je svako srestvo dobro došlo, samo da se uzdrže na sedlu, postat će doskora primjetljiva i najglupijem bugarskom se- jaku. Ali Bugarska se nas i ne tiče. Nekojim je narodima robovanje slast. Zašto bi im baš mi kvarili nedužno veselje. Mi konstatiramo jedino to, da je mir u Cotroceniju otrovao još više odnošaje među narodima na Balkanu negoli buka- reštanski mir od godine 1913. Bugarska je danas izolirana. S Rumunjskom, kojoj hoće sllom da otme direktni izlaz na more, neće moći da živi u prijateljskim odnosajima. S Turskom neće potrajati dugo savezništvo i prijateljstvo, jer je to ne- naravno prijateljstvo među stogodišnjim krvnim dušmanima, a pogotovo ne radi važnog pitanja Marice. O odnošajima spram Grčke i Srbije, nećemo uopće ni da govorimo! Ljudi, što dolaze iz Sofije, nijesu primijetili ni najmanje sklonosti spram Njemačke; ova će indiferentnost uzeti konkretan oblik sada, kad se Njemačka toliko zauzimalje za turske teritori- jalne zahljeve. Preostala bi Austro-Ugarska; ali „Reichspost“, koja je odraz vodećih naših krugova na Balkanu, izrekla se odlučno proti podijeljenju Albanske između Grčke, Bugarske i Srbije — a to je bugarski postulat! Burian i Kühlmann kao da su osjećali, da nijesu dorasli balkanskim pitanjima. Itadi toga nosi mir, sklopljen u Cotroceniju, obilježje žurbe i ne- površenosti. Bojali su se osinjaka, ali svakako će morat još prije svršetka rata zavirit u strženjak. Svako zatezanje i od- gadjanje je uzaludno. Dodajemo li da se u uskoj vezi sa balkanskom politikom pojavio novi problem, Besarabija, zavrti nam se mozak u glavi. Povero Burian, povero Kühlmann! Ali ovi se svakako nadaju, da će se kao Czernin još pravo- dobnno izvuci iz mreže, u koju su se spleli...

Nijemci nijesu više gladni. Otaklo je dr. von Seidler nagovijestio novi smjer u politici, čim je obećao sjevernim Nijemcima „Kreischteilung“ a južnim Nijemcima slovenska područja s Trstom. Nijemci nijesu više gladni. Prije 15 dana stali bi deputaciju čak k Vilimu, ali danas, kao da nemaju više teha. Mjesto desertu dobili su Njemačku nautičku školu, mjesto pečenke hljebe proti Jugoslavenskoj agitaciji a mjesto palatke „Kreischteilunge“ u Českoj. Iz toga vidimo veoma jasno, kako je glad u Njemačkim pokrajinama bila tek maki- uelna nacionalističkih spletkara. Nijesu mogli pobuditi i pi- dobiti narod za svoje meglomanske političke ciljeve te su rad toga pokupili narod pod lozinkom „berba protiv gladu“, da mogu ove skupštine izrabiti u stranačko političke svrhe. Iz svega toga se vidi jasno, da je čitava Njemačko nacio- nalistička akcija bila naprosto labrdija a veoma je zanimivo, da je bila jedna slabo zamišljena komedija dostajna, da sklope dr. Seidlera na sve moguće i nemoguće koncesije... Bertoldo si, confesso rideat!

Skoro u kino „Ideal-u“ Caius, Julius Caesar!

Poruke iz uredništva.

Begunci Kammerdorf i Dürnleis. Primismo syotu od 92 K, koja je po svoj prilici na- menjena za našu srednju školu u Puli. Molimo onog, koji bi znao kakve potankosti o sabiračima ili darova- teljima, neka to javi upravi našeg lista. — Učitelj. Doći će s vremenom. Zahvaljujemo se! Zdravo! — M.

Mali oglašnik

Svakojake umjetnina iz
mjadi, bakra, brona,
srebro, porculana, m. ju-
lika, kristala, kosto i
pokućve te starinarake
cipkarljo kupuće
Dotan P ovan
Viški trg

Traži se naučnik
za trgovinu polućstva. Obratiti
se na tvrdku **Fr. Barbalic**
u Sišanskoj ulici.
Oglasujte
u „Hrvatskom Listu“

Župan mu je rekao, da on njegove dece ne može uzeti k sebi, jer da on sam, ko ni općina, nema ništa. A ta tko bi i mogao uzeti u današnje doba i u današnjim prilikama tudju decu k sebi, kad ni rodbina ne može da ih drži! Neka idle na po- glavarstvo u Pulu, a ono neka odredi, što ima da bude s decom. Tako je rekao župan.

Dopust se zabrinutog oca bližio ka koncu. Ode dakle i u Pulu, na poglavarstvu. A što imaju gos- poda od poglavarstva zajedničkoga s njegovom de- com! Oni ne mogu ništa da odrede. To je stvar općine, njihovog župana i oružnika. A što njih briga, da se njegov dopust brzo dovršava. Zašto nije došao pre? a oni imaju mnogo važnoga posla. Nek ide na općinu i k županu, i ako mu se dopust pre dovrši, neka ostane i preko vremena, dok ne smesti ne- kamo decu. Tako reče činovnik na poglavarstvu, državni organ. Ne reče ništa nova. Isto tako nešto savjeta mu organ sa oružništva i organ sa općine.

Očajni se otac vratio u selo, gde ostade preko vremena. Dopust mu istekao, i dan, kad se imao po- vratiti već je prošao. Decu nije smestio nikamo, jer državni organi ne mogu pomoći, deca su njegova, pa i njegova briga, da ih nekamo smesti. Samilostnih ljudi više nema. Sve je novoja prištinu tako, da

se svaki i za svoju kožu plaši, a kamo li, da uzme na sebe još i brigu nad tudjom decom.

Tako osta bez nade, čekajući, bog zna što. Vreme je prolazilo; dok si on glavu razbijao kamo da smesti decu, što da s njima uradi, listine su o tome, da se on nije povratio, kad mu je dopust is- tekao, stigle na poglavarstvo, poglavarstvo ih poslalo oružnicima i državni organi sa kacigama mu javiše, da će ga odvesti.

Što da uradi s decom? Zar da ih uguši, pa da sebe onda obesi? Bilo mu je mlo malene ne- vine dece, osobito onog malog s vorenja, što ga sad prvi puta videlo a već se na nj priučilo. Sebe bi bio rado obesio, kad bi bio barem deci mogao pomoći.

Izljubi najpre ono starije devojčce, pa madije, uprla na ledja svoje stvari, decu zaključa u kući (deca su još spavala), a kjuč odnese županu. Znao je, da će neko, nekako i nešto učiniti i za njegovu decu, kad njega više ovde ne bude.

Oružnici s nataknutim bodovima odvedoše ga. Suditi će mu vojnički sud radi zločina deca- tacije.

Ko zna po kojim paragrafima i na koju će ga kaznu odsuditi?

Morsky.